

Datum: 11 januari 2021

Betreft: Advies over preventieve jeugdhulp en opvoedingsondersteuning

Beste gemeente Amsterdam,

Via deze weg delen wij graag onze visie op het thema *preventie*. Het is een thema waar wij de afgelopen jaren nog niet eerder over hebben geadviseerd. Maar onvermijdelijk was het wel regelmatig onderwerp van gesprek met jongeren, ouders, professionals of de gemeente en kregen wij hier signalen over binnen. In dit document hebben wij die kennis, perspectieven en ervaringen gebundeld. Wij hopen hiermee inzicht te geven in hoe jeugdigen en ouders tegen preventie aankijken en waar zij behoefte aan hebben.

Wij vinden het belangrijk om dit document nu te delen, omdat er al langere tijd een trend te zien is van stijgende aantallen jongeren die jeugdhulp nodig hebben. Tegelijkertijd worden ook de wachtlijsten voor jongeren en gezinnen langer. Om te voorkomen dat heel veel jongeren en ouders buiten de boot gaan vallen, is goede inzet op preventie volgens ons dus onvermijdelijk.

Preventie – waar hebben we het over?

Voordat we dieper op het onderwerp in gaan, is het nuttig om even stil te staan bij een definitie en afbakening. Als je het woordenboek er op na slaat, betekent preventie: voorkoming. In de context van de jeugd in een gemeente, moeten problemen dus zoveel mogelijk worden voorkomen door versterking van het opgroei- en opvoedklimaat. Ook moet er sprake zijn van vroegtijdige signalering en ingrijpen, zodat jeugdigen en hun ouders tijdig ondersteuning krijgen. Problemen worden dan zoveel mogelijk voorkomen of in een vroeg stadium ontdekt. Op die manier zou in een later stadium minder zware vormen van jeugdhulp nodig zijn.

Preventie kan worden ingezet op verschillende niveaus, zoals:

- a) Jeugdigen/gezinnen zonder bekende risicofactoren of probleem
- b) Jeugdigen/gezinnen met een verhoogd risico
- c) Jeugdigen/gezinnen met een (beginnend) probleem

In dit document richten wij ons vooral op de laatste twee punten, jeugdigen en gezinnen met een verhoogd risico op problemen of met een (beginnend) probleem. Hierbij willen wij nog wel de kanttekening plaatsen dat bepalen wie er 'een verhoogd risico' lopen een uitdagende klus is. Zie hiervoor ons advies over kwetsbaarheid (verwacht: januari 2021).

Voorkomen van problemen vs. voorkomen van erger

In eerste instantie is het doel van preventie om problemen te voorkomen en om kleine problemen klein te houden. Maar soms blijkt intensievere hulp voor een kind/jongere toch nodig. Waar zij momenteel tegenaan lopen zijn de (lange) wachtlijsten waar zij op terecht komen. Zij hebben nú hulp nodig, maar die kan in sommige gevallen pas over maanden starten. Die wachtlijsten zijn een feit en daar hebben we helaas mee te dealen, maar om problemen in de tussentijd niet te laten verergeren zou structurele overbruggingszorg een uitkomst bieden. De mogelijkheden daarvoor zijn nu nog minimaal. Organisaties zijn er ook niet uit wie dan degene is die die zorg moet bieden. De verwijzende organisatie of de aanbieder? En in de tussentijd wordt er geen hulp geboden en verergeren problemen. Kijk dus niet alleen naar het voorkomen van problemen wanneer de zorgen nog klein zijn, maar ook wanneer jeugdigen op een wachtlijst staan. En zorg daarbij voor duidelijkheid over verantwoordelijkheden.

Specifiek behoeften

Bepalen wat je aanbiedt op het gebied van preventie lijkt ons een uitdagende klus. De afgelopen jaren kwamen er een aantal suggesties voor preventief aanbod meerdere malen terug. Dit aanbod lijkt er nu niet te zijn en wordt gemist. Hieronder worden ze kort toegelicht:

1. Anti-agressie training voor ouders

Ouders die voor een kind met een (complexe) hulpvraag zorgen krijgen veel op hun bordje. Het gebeurt dat zij uit pure vermoeidheid, onmacht of wanhoop hun kind bijvoorbeeld een tik geven of verbaal geweld gebruiken. Er is behoefte aan een training hoe je hier als ouder mee om kan gaan. Dit is niet hoe zij met hun kind om willen gaan en zijn op zoek naar handvaten. Volgens ouders is het dan wel belangrijk dat er een open sfeer is en dat je niet bang hoeft te zijn dat er een melding van huiselijk geweld wordt gedaan.

“Dat de hulpverlener aangeeft dat mijn kind niet expres raar gedrag vertoont en dat het bij de aandoening hoort, helpt mij weinig aan het einde van de dag. Iedereen is dan moe en op. En dan wordt er geschreeuwd en gekleineerd. Maar hoe kan ik hier wel goed mee om gaan? Dat wil ik weten.”

2. Training voor jongeren: hoe laat ik mijn ouders zien dat ik volwassen word?

Voor ouders zijn er verschillende trainingen/cursussen hoe zij om moeten gaan met hun puberende kind. Er zijn echter geen trainingen voor jongeren waarin zij leren om te gaan met hun ouders. Verschillende jongeren hebben aangegeven dat dit geen gek idee zou zijn.

“Mijn ouders denken soms dat ik nog 12 ben. Maar ik ben inmiddels 16 en ze moeten me toch echt gaan loslaten. Hoe maak ik ze dat duidelijk?”

3. Maatjestraject voor jongens

Voor meiden is er in Amsterdam ELANCE Academy, een coachingsacademie voor meiden en jonge vrouwen. Iets soortgelijks is er niet voor jongens en dat is in onze ogen een gemis.

4. Aanbod voor vaders

In algemene zin merken wij op dat er weinig aanbod is voor vaders of de rol van vaders in het ouderschap. Hoewel cursussen en training veelal toegankelijk zijn voor beide ouders, zijn het toch vaak de moeders die overheersen. Wat vaders vervolgens weer niet aanspreekt.

Wij zijn benieuwd naar hoe het huidige preventieaanbod is gecreëerd. Op basis waarvan is bepaald dat dit het aanbod is? Na de transitie wilde het Ouder- en Kindteam het aanbod vraaggericht creëren. Enerzijds een mooi streven, maar aan de andere kant kunnen jongeren en ouders niet naar

iets vragen waarvan ze niet weten dat het mogelijk is om daar naar te vragen. Kortom: wachten tot ergens vraag naar is werkt volgens ons niet.

Bijzonder moet normaal worden

Een begrip dat nauw samenhangt met preventie is volgens ons normaliseren. Oftewel: wat we nu als bijzonder bestempelen, moet eigenlijk als normaal gezien worden. Bij iedereen – jong of oud – gaat het leven met ups en downs en iedereen heeft wel eens te maken met bijvoorbeeld angstgevoelens of ‘het even allemaal niet meer weten’. Dit is niet bijzonder of speciaal, hier hebben we allemaal mee te dealen. Laagdrempelige hulp vragen (bijv. een training/cursus) hierbij is dus ook niet bijzonder of speciaal. Het is dus belangrijk dat er ook op zo’n manier naar preventieve hulp gekeken wordt én dat het dat ook uitstraalt naar de buitenwereld. Zowel naar moeders als vaders en jongens en meiden. Iedereen heeft wel eens een helpende hand nodig.

Toch is een training of cursus niet altijd de oplossing. Als een jeugdige ergens mee worstelt, hoeft het probleem niet altijd bij hem/haar gezocht te worden. Het is ook belangrijk om naar het netwerk om de jeugdige heen te kijken. Kan dat misschien verstevigd worden om het kind op te vangen? We moeten samen leren omgaan met kwetsbaarheid. Durven praten over problemen met de mensen die dicht bij je staan. Als we dat voor elkaar krijgen, hoeft de stap naar een professional misschien niet eens gezet te worden. Dat is pas preventie.

“Ik wilde nooit praten over hoe zwaar ik de zorg voor mijn zoon vond. Maar toen ik dat toch een keer deed, bleek dat die vriendin vooral heel lief reageerde. Nu past zij iedere week een paar uurtjes op en kan ik even op adem komen.”

Toegang van preventief aanbod

In Amsterdam is er een relatief groot aanbod van preventieve hulp en ondersteuning. En dat is ook bij veel verschillende partijen ingekocht. Dat kun je onder ander zien op de website www.jeugdpreventiewijzer.nl. Wat voor ons nog onduidelijk is, is hoe de toegang tot deze ondersteuning geregeld is. Kun je bijvoorbeeld als ‘niet-cliënt van bijvoorbeeld Cordaan’ wel gebruik maken van het preventief aanbod dat zij aanbieden? En kun je zelf direct contact opnemen met een organisatie omdat je interesse hebt in bijvoorbeeld een cursus, of moet je eerst doorverwezen worden? Als je het hebt over normaliseren en de drempel voor jongeren en ouders zo laag mogelijk maken, is het belangrijk dat informatie over dit proces heel duidelijk is. Wat betreft de website Jeugd Preventiewijzer vragen wij ons af wie de doelgroep van deze site is. We kunnen ons voorstellen dat dit voor professionals geschikt is, maar voor jeugdigen en ouders absoluut niet.

“Pas tijdens de training met andere jongere had ik het idee dat ik niet raar was. Maar dat dacht ik van tevoren wel hoor. Wie heeft er nou een cursus nodig om zekerder te worden?”

Voorafgaand aan de toegang tot de preventieve ondersteuning, is het natuurlijk ook van groot belang dat het aanbod bekend is bij relevante partijen. In hoeverre heeft de sociale basis (en we hebben het dan over: buurthuizen, het jongerenwerk, Ouder- en Kindteams, zorgcoördinatoren op scholen, etc.) kennis van het aanbod? Of weten zij bijvoorbeeld van de Jeugd Preventiewijzer, zodat zij eenvoudig toegang hebben tot dit aanbod. Wij zijn benieuwd in hoeverre dit het geval is. Onze indruk is in ieder geval dat hier nog een wereld te winnen valt.

Preventie ligt niet bij 1 partij

Als je kijkt naar preventie op het gebied van jeugd, zul je zien dat het niet alleen gaat om het kind zelf, maar ook om het gezin. En dat het niet alleen te maken heeft met jeugdhulp, maar ook met bijvoorbeeld armoede, wonen of (ggz)problematiek bij ouders. En daarbij komen nog andere factoren zoals normaliseren en stigmavermindering. Je ziet: het is een complex speelveld waar veel verschillende partijen aan moeten bijdragen. Ook ouders, vinden wij. Je kunt en moet hen absoluut op hun verantwoordelijkheid aanspreken, maar laat ze er niet 'alleen' mee. Help ze, ondersteun ze, geef ze tips. Op die manier kunnen we er met elkaar voor zorgen dat kleine problemen niet uit hand lopen. Een mooi voorbeeld wat we hier willen noemen is Spel aan Huis van Humanitas.

We kunnen concluderen dat preventie een ingewikkeld onderwerp is, waar geen panklare oplossing voor is. Maar het feit dat het ingewikkeld is, moet er niet voor zorgen dat we het dan maar laten liggen. Hopelijk heeft dit document enig inzicht kunnen geven in hoe jongeren en ouders naar preventie kijken. Als je naar aanleiding hiervan nog vragen hebt, kun je altijd contact opnemen met Jeugdplatform Amsterdam via Kati: kati@jeugdplatformamsterdam.nl.

Vriendelijke groet,

Jeugdplatform Amsterdam